

УДК 355

А.М. Кривошеєв

Сумський державний університет

«МЕРЕЖЕЦЕНТРИЧНА ВІЙНА» – ЗАХОДИ ОБОРОНИ І НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ НАПАДУ

Розглядаються шляхи підготовки і побудови системи протидії країни-жертви та її союзників до воєнних дій з країною-агресором та її союзниками відповідно до положень концепції «мережецентричної війни».

Ключові слова: авіація, воєнні дії, першочергові об'єкти розвідки і вогневого ураження, глобальна інформаційна решітка, деморалізація населення, диверсійно-терористичні формування, інформаційна війна, розвідка, космічні літальні апарати, повітряно-космічні удари, сили спеціального призначення.

Вступ

Поява наприкінці 90-х років у США концепції «мережецентричної війни» виявила неабиякий інтерес з боку військових фахівців, увага і творчий потенціал яких спрямовані на пошук і розробку адекватних концепцій протидії. На теперішній час найбільшої уваги розробці цієї проблеми приділяють китайські військові фахівці.

В основу інформаційно-комунікаційного простору війни майбутнього покладено GIG – так звану

«Глобальну інформаційну решітку» (ГІР), функціонування якої забезпечує потужне угруповання розвідувальних, комунікаційних і навігаційних космічних літальних апаратів на навколоземній орбіті. ГІР поєднує всі сили і засоби збройних сил країни еventуального противника та її союзників в єдину систему управління, розвідки, вогневого ураження, логістики і забезпечує їх всією необхідною інформацією для ведення війни. Таким чином, вважається, що ГІР призначена забезпечити абсолютне інформаційне домінування на полі бою, що в свою чергу дозво-

лить випередити противника на всіх етапах підготовки і ведення бойових дій [1].

Виникає кілька питань: перше – які розміри на земній поверхні має так зване «поле бою», оскільки зі статутів відомо, що бій веде відділення, взвод, рота, батальйон, полк, бригада, дивізія, або мова йде про поле бою в межах театру воєнних дій (ТВД) – тоді для яких ТВД передбачається застосування положень концепції, чи включена територія США і територія їх союзників по НАТО, чи дієвість положень передбачається тільки для територій країн-донорів для населення країн «золотого мільярда»; друге – яким чином можна забезпечити завоювання інформаційної переваги на полі бою не маючи у складі угруповання ударних космічних літальних апаратів на навколосеземній орбіті – носіїв зброї, яка призначена для знищення розвідувальних, комунікаційних і навігаційних космічних літальних апаратів протилежної сторони, чи це передбачається робити засобами наземного базування; третє – як протидіяти ефективному функціонуванню ГІР.

Ретельний аналіз складових частин концепції «мережецентричної війни» дозволяє запропонувати склад сил і засобів, способи їх застосування, які необхідно залучити для нейтралізації (знищення) сил і засобів евентуального противника, система воєнних дій якого побудована на підвалинах концепції «мережецентричної війни».

Так, боротьба за позбавлення країни-агресора абсолютного інформаційного домінування на полі бою вимагає від будь-якої потенційної країни-жертви та її союзників мати власне (союзницьке) потужне угруповання космічних сил і засобів наземного і космічного базування, спроможних вести розвідку і знищення, перш за все, розвідувальних і ударних космічних апаратів евентуального противника. Відповідно у структурі збройних сил потенційної країни-жертви повною мірою повинні бути представлені високо розвинені військово-космічні війська (сили).

Оскільки угруповання космічних апаратів у навколосеземному космічному просторі створено після запуску їх зі стартових майданчиків на поверхні Землі, то інфраструктура об'єктів системи запуску космічних апаратів, яка має наземне базування (стаціонарне підземне, наземне, надводне та мобільне підводне і наземне), автоматично стає першочерговими об'єктами розвідки і ураження для країни-жертви та її союзників.

До переліку першочергових об'єктів розвідки і ураження також слід додати і об'єкти інфраструктури військово-космічного комплексу країни-нападника і її союзників з метою позбавлення економічного потенціалу для відновлення і поширення виробництва космічних апаратів військового призначення, особливо ракет-носіїв для їх виведення у навколосеземний космічний простір.

Знищення таких об'єктів залежно від їх характеру і місця розташування на земній поверхні вима-

гає значного залучення розвідувального ресурсу та відповідного наряду сил і засобів – носіїв засобів ураження, як правило, ударних космічних апаратів, стратегічної авіації, ракетних військ стратегічного призначення, сил спеціального призначення.

І, як наслідок, напрошується висновок щодо шляхів розвитку військової техніки і озброєння, реформування структури збройних сил шляхом введення до неї вище запропонованих компонентів для потенційних країн-жертв та їх союзників, які опікуються власною безпекою, незалежністю, цінують свободу вище за життя і бажають мати відповідні сили і засоби для адекватного врівноваження загроз «мережецентричної війни».

Результати досліджень

Реалізація сценарію «мережецентричної війни» за досвідом попередніх війн передбачається у два етапи. На першому етапі будуть наноситися високоточні повітряно-космічні удари на всю глибину території країни з метою повної дезорганізації системи державного і воєнного управління; «засліплення» системи розвідки і ППО країни: деморалізація населення і створення загальної паніки; дезорганізації системи воєнних заходів держави-жертви. Другий етап агресії – наземне вторгнення, яке відбудеться тільки в тому випадку, якщо воно буде визнано доцільним! За своєю сутністю це буде зачищення місцевості, при цьому передбачається, що війська вторгнення будуть вести безконтактні бойові дії на відміну від класичних. В якості цілей для ураження буде обрано життєво важливі об'єкти країни-жертви. Відповідно з концепцією «п'яти кілець полковника Уордена» списки першочергових об'єктів ураження складаються на основі системного розподілу противника на п'ять радіальних кілець, у центрі яких перебуває політичне керівництво країни, далі – система життєзабезпечення, інфраструктура, населення і, лише в останню чергу збройні сили. Одночасно проводяться операції інформаційної війни, до складу яких входять психологічні операції проти населення і військ країни-жертви, електронне придушення і знищення її системи управління, зв'язку, розвідки [1].

Проаналізуємо ці положення концепції «мережецентричної війни».

Перш за все, сама назва ударів «повітряно-космічні», а не «космічно-повітряні», свідчить, що до складу основного ударного компоненту буде залучатися авіація (стратегічна і тактична ВПС і ВМС) і крилаті ракети (повітряного, наземного та морського базування). Основний ударний компонент знов таки буде мати в основному наземне розташування, що в свою чергу значно зменшує простір ведення розвідки у порівнянні з космічним простором.

Ретельний аналіз складу системи сил і засобів, що залучаються до участі у повітряно-космічних ударах дозволить визначити перелік першочергових об'єктів розвідки і ураження.

Так, ні один повітряно-космічний удар не наноситься без попередньої розвідки об'єктів ураження і подальшої до розвідки перед нанесенням удару, а тому знищення літаків розвідувальної авіації стає пріоритетним завданням як для повітряних сил (у повітрі), так і для сил спеціальних операцій (в місцях базування розвідувальної авіації).

Відбиття повітряно-космічних ударів (окремих, групових і масованих) вимагає від протилежної сторони наявності у структурі збройних сил країни військ (сил) протиповітряної і протиракетної оборони, які оснащені відповідними комплексами озброєння.

З метою зниження інтенсивності повітряно-космічних ударів до переліку першочергових об'єктів розвідки і ураження країни-нападника та її союзників повинні бути занесені об'єкти інфраструктури військово-промислового комплексу країни-нападника та її союзників, які виконують завдання з виробництва і відновлення стратегічної і тактичної авіації ВПС і ВМС, та об'єкти паливно-енергетичного комплексу.

Виконання цих досить великих за обсягом завдань доцільно покласти на сили і засоби військово-космічних військ (сил), стратегічної авіації, ракетних військ стратегічного призначення, сил спеціального призначення.

Оскільки об'єктами високоточних повітряно-космічних ударів країни-агресора є системи державного і воєнного управління країни-жертви, то виникає необхідність забезпечення стійкого і оперативного функціонування цих систем за умов постійного маневрування пунктів державного і воєнного управління. При цьому, система зв'язку, що покладена в основу системи управління повинна мати сама «мережецентричний» характер архітектури; підземне (підводне) розташування вузлів зв'язку (заздалегідь забазованих на всій території країни та країн-союзниць) та у космічному просторі. З досвіду Другої світової війни відомо, що управління угрупованнями німецько-фашистських військ навіть під час штурму Берліну залишалось стійким [6].

Адекватною відповіддю країні-жертви та її союзників на спроби агресора позбавити їх можливості щодо стійкого і оперативного впровадження в життя заходів державного і військового управління є нанесення окремих, групових і масованих авіаційних і ракетних ударів по об'єктах державного і воєнного управління країни-нападника та її союзників.

Перенесення воєнних дій на територію країни-агресора та її союзників повинно стати провідною ідеєю стратегії збройної боротьби країни-жертви. При цьому першочерговими об'єктами ураження повинні стати політичне керівництво та представники фінансово-промислових груп, політичні і економічні інтереси яких досягаються методом ведення війни (Карл Клаузевиц – «війна – це продовження політики іншими, насильницькими засобами»). Для досягнення цієї мети доцільне застосування всіх сил і засобів, які мають у своєму розпорядженні країна-жертва та її

союзники: від високоточної зброї космічного базування і сил спеціального призначення до всіх доступних «асиметричних методів» – зброї масового ураження – свобода коштує дорого!

Зазвичай під час підготовки і ведення воєнних дій будь-який з супротивників намагається позбавити один другого можливостей щодо отримання вірогідної і своєчасної інформації про наміри, сили і засоби, що залучаються, супротивної сторони, їх розташування. Для цього він обирає до складу першочергових об'єктів ураження об'єкти системи розвідки, яка поєднує різні види розвідки та відповідні їм «платформи» розташування засобів розвідки.

Особливе місце на перше початковому етапі воєнних дій відіграє підсистема засобів розвідки протиповітряної і протикосмічної оборони країни, оскільки їх функціонування позбавляє повітряно-космічні удари фактору раптовості застосування засобів, що залучаються.

Досвід війни у Перській затоці у 1991 році показав, що для завчасного «засліплення» (знищення) засобів розвідки ППО Іраку у нічний час доби залучалися літаки тактичної авіації F-117-A і армійської авіації (протитанкові вертольоти AH-64 «Апач» під супроводженням вертольотів UH-60), яка спроможна дістатися до об'єктів ураження на висотах нижчих за нижній рівень висоти радіолокаційного поля створеного засобами розвідки супротивної сторони [2]. Тому перед фахівцями з розробки та бойового застосування засобів розвідки ППО стоять вже давно великі проблеми зі створення нових засобів розвідки, функціонування яких було б засновано на інших фізичних принципах (бажано пасивного типу) ніж створення радіолокаційного поля на основі електромагнітного випромінювання.

Починаючи війну кожна з ворогуючих сторін активізує політику «розподіляй і володарюй» у відношенні до суспільства супротивної сторони маючи за мету підірвати внутрішню моральну єдність нації, народу, всіх шарів суспільства, бойовий дух народу, моральну готовність нести людські і матеріальні жертви заради досягнення мети війни. Так, за даними професора Головіна М.М. середні щомісячні втрати армії імператорської Росії протягом Першої світової війни склали 300 000 чоловік [3], Радянський Союз втратив приблизно 40 мільйонів чоловік протягом Другої світової війни [4], чеченський народ припиняв активний опір коли загальна чисельність його представників досягала граничної кількості, що загрожувала фізичному існуванню нації.

Деморалізація населення починається заздалегідь, як правило, з початком інформаційних операцій. Особлива увага при цьому приділяється нейтралізації діяльності керівного складу на стратегічному рівні управління, оскільки як прийняття хибних, несвоєчасних, не відповідних обставині рішень, так і не прийняття їх взагалі може привести до катастрофічних наслідків для країни. Тому підготовка і наявність керівних

кадрів всіх рівнів управління (особливо хоризматичних лідерів) спроможних за будь-яких умов (особливо спокуси високих хабарів у будь-яких формах) відстоювати інтереси нації, народу, суспільства є однією з найважливіших проблем виживання нації, народу у війні.

Деморалізація підсилюється в результаті знищення об'єктів життєзабезпечення і інфраструктури країни в ході проведення потужних масованих повітряно-космічних ударів, що неминуче приводить до знищення, каліцтва і зубожіння частини цивільного населення країни-жертви та сприятиме створенню атмосфери загальної паніки. Норми міжнародного гуманітарного права у відношенні до країни-жертви, як правило, на цьому етапі не діють, їх просто на деякий час забувають. Повітряно-космічні удари також сприяють формуванню в країні опозиційно налаштованої до уряду суспільної думки щодо припинення воєнних дій і прийняття всіх вимог країни-агресора. Швидкість формування негативного сприяння війни суспільством показує загальну підготовку нації, народу, суспільства до війни та її моральну спроможність досягти мети війни. Наскільки войовнича нація чи ні, як правило, показує її попередня воєнна історія.

Країна-жертва та її союзники повинні створити власну систему інформаційного впливу та проводити деморалізацію населення потенційного країни-агресора та її союзників постійно в процесі повсякденної життєдіяльності та в ході воєнних дій шляхом ретельного вивчення суспільної думки, настроїв різних прошарків суспільства, виявлення протиріч між ними та впровадження впливу на них шляхом проведення інформаційних операцій з використанням методів стратегії непрямих дій, а також в результаті проведення потужних масованих космічних, авіаційних і ракетних ударів по об'єктах життєзабезпечення і інфраструктури країни-агресора та її союзників. Так, наприклад, положення директиви 20/1 «Цели США в войне против России», що задавали стратегічну спрямованість інформаційної війни США проти Росії в період 1945-1950 р.р., можна повною мірою творчо використовувати у досягненні власних цілей під час підготовки і ведення інформаційного протиборства: «18 августа 1948 года Совет национальной безопасности США принял директиву 20/1 «Цели США в войне против России». Эта директива была впервые опубликована в США в 1978 году в сборнике «Сдерживание. Документы об американской политике и стратегии 1945-1950 г.г.» Несколько цитат из этого документа, которые касаются будущего посткоммунистической России:

«Так какие цели мы должны искать в отношении любой некоммунистической власти, которая может возникнуть на части или всей русской территории в результате событий войны (политической, т.е. информационной).

Следует со всей силой подчеркнуть, что независимо от идеологической основы любого такого некоммунистического режима и независимо от того, в

какой мере он будет готов на словах воздавать хвалу демократии и либерализму... мы должны создавать автоматические гарантии, обеспечивающие чтобы даже некоммунистический и номинально дружественный к нам режим:

- не имел большой военной мощи;
- в экономическом отношении сильно зависел от внешнего мира;
- не имел серьезной власти над главными национальными меньшинствами;
- не установил ничего похожего на «железный занавес» (т.е. они очень боялись и по-прежнему бояться российского информационного противодействия.).

В случае, если такой режим будет выражать враждебность к нам, мы должны позаботиться, чтобы эти условия были навязаны не оскорбительным или унижительным способом.

Но мы обязаны не мытьем, так катаньем навязать их для защиты наших интересов» [11].

Об'єкти життєзабезпечення і інфраструктури країни, як правило, стаціонарні, структуровані, мають великі розміри і займають чималі площі на місцевості, мають багато демаскуючих ознак, вимагають багато ресурсів для проведення інженерних заходів з маскування і захисту та безпосередньої охорони і оборони від нападу диверсійно-терористичних формувань, дуже вразливі для руйнувань під час проведення масованих бомбо-штурмових і ракетних ударів.

Досвід війн свідчить про те, що якщо розміщення на території країни і розбудова об'єктів життєзабезпечення і інфраструктури проводилася без урахування інтересів війни, то такі об'єкти швидко і відносно легко знищувалися.

Так, розбудова великої китайської стіни дозволила свого часу на деякий термін покращити захист території Китаю від войовничих північних сусідів.

У Фінляндії на прикордонній території з територією колишнього Радянського Союзу автомобільна дорожня мережа була побудована таким чином, що не мала прямих ділянок довше 100 м, що, в свою чергу, дозволяло влаштувати перешкоди (засідки і завали) наступаючим військам фактично на кожному повороті, чим і скористалися фінські війська під час зимового наступу Червоної Армії 1940 року після прориву лінії Маннергейма [5].

Найяскравіший приклад – облаштування території Німеччини часів Другої світової війни – розташування об'єктів найвідповідальнішого виробництва глибоко під землею, як правило, у гірських районах; розбудова об'єктів наземної інфраструктури фактично перетворила територію Німеччини на єдиний великий укріплений район – подолання відстані від ріки Одер до Берліну наступаючими військами Радянської Армії під час Берлінської операції перетворилося на суцільний штурм, який коштував сотень тисяч життів солдат і офіцерів [6, 8].

Масовані бомбардування американської авіації об'єктів на території як Північного, так і Південного

В'єтнаму під час війни 1946-1975р.р. примусили керівництво країни розмістити багато об'єктів інфраструктури, життєзабезпечення і запаси під землею [7].

Масована розбудова сховищ різного типу на випадок ядерної атаки з боку колишнього СРСР на території США в період «холодної війни».

Таким чином, досвід війн підказує, що виживання нації, народу у «мережецентричній війні» буде залежати від живучості об'єктів життєзабезпечення і інфраструктури, наявності запасів, що забезпечується їх прихованим і захищеним від знищення розташування під землею на глибинах недосяжних для проникнення авіабомб і ракет, що в свою чергу вимагає багато ресурсів і працевтрат, розмір яких може іноді унеможливити їх здійснення.

Знищення об'єктів життєзабезпечення та ключових галузей інфраструктури країни-агресора та її союзників повинно бути теж включено до першочергових завдань засобів ураження країни-жертви ще в мирний час, оскільки від працездатності цих об'єктів буде в багатьох залежати тривалість і забезпеченість воєнних дій матеріально-технічними ресурсами

Особлива роль у формуванні атмосфери загальної паніки, страху і пригніченості у країні-жертві, а також завдання щодо дезорганізації системи воєнних заходів покладається на діяльність диверсійно-терористичних формувань країни-агресора та її союзників. Так, бойовий досвід Другої світової війни свідчить, що активна диверсійна діяльність підрозділів німецько-фашистського полку «Бранденбург 800» в оперативному тилу Червоної Армії протягом перших тижнів вторгнення німецько-фашистських військ на територію колишнього Радянського Союзу привела до втрати управління військами на рівні фронтів, армій, корпусів, що в свою чергу привело до втрати фактично всього кадрового складу Червоної Армії, сформованого і підготовленого до початку війни (тільки 3,6 мільйонів полонених бійців і командирів за перші 4-5 місяців війни) [9, 10].

Запобігання і нейтралізація діяльності диверсійно-терористичних формувань у всіх сферах життєдіяльності країни вимагає побудови відповідної системи протидії, основу якої повинні скласти сили структури відповідальні за виконання завдань щодо забезпечення внутрішньої безпеки країни, ефективного функціонування яких в свою чергу визначає стан агентурної діяльності.

Організація підготовки і проведення заходів щодо створення «п'ятої колонії», здійснення диверсійно-розвідувальної діяльності на території країни-агресора та її союзників вимагає виконання завдань покладених на відомство зовнішньої розвідки в повному обсязі, тобто створення заздалегідь мережі легальних і нелегальних резидентур, баз матеріально-технічних засобів для забезпечення розгортання та ефективного функціонування диверсійно-розвідувальних формувань та опозиційно налаштованого місцевого населення.

Хотілось також звернути увагу на явно оманливий і дезінформаційний характер положення щодо одночасності проведення операцій інформаційної війни з початком повітряно-космічних ударів, оскільки інформаційні операції мають за мету підготовку і створення «позитивного» образу країни-агресора у світовому інформаційному просторі і деморалізацію населення країни противника. Вони плануються на рівні керівництва країни, оскільки вимагають залучення великих ресурсів країни та країн-союзниць, їх повсякденної координації і починаються, як вже відмічалось вище, заздалегідь до початку воєнних дій і проводяться не тільки протягом періодів підготовки і ведення воєнних дій, але і після них.

Висновки

Виходячи з передбачуваного характеру ведення «мережецентричної війни» та сил і засобів, що залучаються для виконання завдань можна запропонувати кілька висновків:

– світові процеси глобалізації безпосередньо приведуть до проблеми вирішення протиріччя між життєвими інтересами «золотого мільярда» і рештою населення земної кулі, що забезпечить певну рішучість і наполегливість прагнень сторін у досягненні поставлених цілей;

– воєнні дії під час ведення «мережецентричної війни» за розмахом, тривалістю, динамічністю, жорстокістю боротьби, емоційним напруженням, ресурсами, що залучаються, будуть значно перевищувати всі попередні; локальний початок такої війни може привести до третьої світової війни;

– підготовкою до такої війни повинні опікуватися не тільки урядові кола будь-якої країни, але і все населення країн – потенційних учасниць, оскільки виконання завдань в галузі забезпечення обороноздатності країни всіма міністерствами і відомствами в повному обсязі, всебічна підготовка населення, моральна єдність нації, народу дозволить запобігти розв'язанню подібного типу війн з боку потенційних країн-агресорів.

Список літератури

1. Попов И. Сетецентрическая война. Готова ли к ней Россия?[Электронный ресурс] / И. Попов. – Режим доступа к статье: <http://www.sovross.ru/modules.php?name=News&file=article&sid=56877>.
2. Новичков Н. Подавление системы ПВО Ирака в операции «Буря в пустыне» / Н. Новичков, Л. Галин // *Зарубежное военное обозрение*. – 1991. – № 6. – С. 29-32.
3. Головин Н.Н. Наука о войне : избранные сочинения / Николай Николаевич Головин; сост. И.А.Вершинина. – М.: Астрель, 2008. – 1008 с.
4. Гланц Дэвид М. Крупнейшее поражение Жукова Катастрофа Красной Армии в Операции Марс 1942 г. [Электронный ресурс] / Дэвид М. Гланц. – М.: АСТ, 2007. – Режим доступа к материалам: http://www.1942.ru/book/glants/glants_mars42.htm.
5. Панин. Путь на Выборг // Д. Панин // *Солдат удачи*. – 2009. – № 5-6. – С. 32-42.

6. Казаков В.И. Артиллерия, огонь! Записки маршала артиллерии / В.И. Казаков. – М.: АСТ, 2008. – 493 с. – (Неизвестные войны).

7. Дэвидсон Филипп Б. Война во Вьетнаме (1946-1975) / Филипп Б. Дэвидсон. – М.: Изографус, Эксмо, 2002. – 816 с.

8. Пыльцын А. Правда о штрафбатах. Как офицерский штрафбат дошел до Берлина / А. Пыльцын; изд. 3-е, доп и испр. – М.: Яуза, Эксмо, 2008. – 512 с. – (Великая Отечественная: Неизвестная война).

9. Дудинский Д.Н. Войска специального назначения / Д.Н. Дудинский. – Мн.: Современ. литератор, 1998. – 512 с. – (Энциклопедия военного искусства).

10. Гланц Дэвид М. Колосс поверженный. Красная Армия в 1941 году / Дэвид М. Гланц; пер. с англ. В. Федорова. – М.: Яуза, Эксмо, 2008. – 544 с. – (Великая Отечественная: Цена Победы).

11. Панарин И.Н. Информационная война и мир / И.Н. Панарин, Л.Г. Панарина. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 384 с.

Надійшла до редколегії 15.09.2010

Рецензент: д-р техн. наук, проф. О.О. Кузнецов, Харківський університет повітряних сил ім. І. Кожедуба, Харків.

"СЕТЕЦЕНТРИЧЕСКАЯ ВОЙНА" – МЕРОПРИЯТИЯ ОБОРОНЫ И НЕЙТРАЛИЗАЦИИ НАПАДЕНИЯ

А.М. Кривошеев

Рассматриваются пути подготовки и создания системы противодействия страны-жертвы и ее союзников к военным действиям со страной-агрессором и ее союзниками в соответствии с положениями концепции «сетевидной войны».

Ключевые слова: авиация, военные действия, первоочередные объекты разведки и огневого поражения, глобальная информационная решетка, деморализация населения, диверсионно-террористические формирования, информационная война, разведка, космические летательные аппараты, воздушно-космические удары, силы специального назначения.

"MERZHEVOTSENTRYCHNA WAR" – MEASURES OF DEFENSE AND NEUTRALIZE THE ATTACK

А.М. Krivosheev

Consider ways of preparation and construction of anti-victim country and its allies to war with a country-aggressor and its allies in accordance with the concept of "merzhevotsentrychnoy war".

Keywords: aviation, military operations, primary objects of secret service and fire defeat, global informative grate, demoralization of population, диверсионно-террористические formations, informative war, secret service, space aircrafts, aerospace shots, forces of the special setting.